

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Кафедра фтизіатрії і пульмонології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Г. в. о. першого проректора
з науково-педагогічної роботи
доц. Ірина СОЛОНИНКО

Ірина Солонинко
"10" 10 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВБ 1.73 Актуальні питання пульмонології
(курс за вибором)

підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальності 222 «Медицина»

Обговорено та ухвалено
на методичному засіданні кафедри
фтизіатрії і пульмонології
Протокол № 9 від "27" 04 2023р.
Завідувач кафедри
проф. Ольга КОСТИК

Затверджено
профільною методичною комісією
з терапевтичних дисциплін
Протокол № 3 від "04" 05 2023р.
Голова профільної методичної
комісії
Олена Радченко
проф. Олена РАДЧЕНКО

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Кафедра фтизіатрії і пульмонології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Т. в. о. першого проректора
з науково-педагогічної роботи
доц. Ірина СОЛОНІНКО

“30” 06 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВБ 1.73 Актуальні питання пульмонології
(курс за вибором)

підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальності 222 «Медицина»

Обговорено та ухвалено
на методичному засіданні кафедри
фтизіатрії і пульмонології
Протокол № 9 від “19” 05 2022р.
Завідувач кафедри
проф. Ольга КОСТИК

Затверджено
профільною методичною комісією
з терапевтичних дисциплін
Протокол № 3 від “16” 05 2022р.
Голова профільної методичної
комісії
проф. Олена РАДЧЕНКО

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Кафедра фтизіатрії і пульмонології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Т. в. о. першого проректора
з науково-педагогічної роботи
доц. Ірина СОЛОНИНКО

“ ___ ” _____ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____ **ВБ 1.73** **Актуальні питання пульмонології** _____
(курс за вибором)

**підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальності 222 «Медицина»**

Обговорено та ухвалено
на методичному засіданні кафедри
фтизіатрії і пульмонології
Протокол №__ від “ ___ ” __ 2022р.
Завідувач кафедри
_____ проф. Ольга КОСТИК

Затверджено
профільною методичною комісією
з терапевтичних дисциплін
Протокол №__ від “ ___ ” __ 2022р.
Голова профільної методичної
комісії
_____ проф. Олена РАДЧЕНКО

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Костик О. П., д.м.н. професор, завідувач кафедри фтизіатрії і
пульмонології ЛНМУ ім. Данила Галицького;

Чуловська У. Б., к.м.н., доцент кафедри фтизіатрії і пульмонології ЛНМУ
ім. Данила Галицького

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Дутка Р. Я., д.м.н., професор, завідувач кафедри пропедевтики внутрішньої
медицини № 1 ЛНМУ імені Данила Галицького;

Сахелашвілі М. І., д.м.н., професор кафедри фтизіатрії і пульмонології ЛНМУ
імені Данила Галицького

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Актуальні питання пульмонології»

відповідно до Стандарту вищої освіти *другого (магістерського) рівня*

галузі знань 22 «Охорона здоров'я»

спеціальності 222 «Медицина»

освітньої програми *магістра* медицини

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Навчальна дисципліна «Актуальні питання пульмонології» є вибірковим компонентом освітньо-професійної програми підготовки магістрів медицини. Студенти вивчають методи своєчасного виявлення і діагностики, клініко-діагностичні ознаки основних захворювань органів дихання, принципи їх лікування; вдосконалюють вміння опитування та об'єктивного обстеження хворого, інтерпретувати дані лабораторних та інструментальних досліджень, формулювання клінічного діагнозу, призначення лікування, надання екстреної медичної допомоги.

Структура навчальної дисципліни	Кількість кредитів, годин, з них			Рік навчання семестр	Вид контролю	
	Всього	Аудиторних				СРС
		Лекцій (годин)	Практичних занять (год.)			
Назва дисципліни: Фтизіатрія <i>Змістових розділів 1</i>	2 кредити/ 60 год.	-	26	34	5 курс (IX або X семестри)	залік

Предметом вивчення навчальної дисципліни є захворювання органів дихання.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Актуальні питання пульмонології» :

- ґрунтується на вивченні студентами анатомії, фізіології, патоморфології, патофізіології, мікробіології, фармакології, пропедевтики внутрішньої медицини, радіології, епідеміології та інтегрується з цими дисциплінами;
- передбачає взаємозв'язок з наступними дисциплінами: внутрішня медицина, хірургія, інфекційні хвороби, онкологія та формує уміння застосовувати отримані знання в процесі подальшого навчання і у професійній діяльності.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Актуальні питання пульмонології» є здобуття студентами знань з пульмонології, оволодіння сучасними методами діагностики, диференціальної діагностики, лікування захворювань органів дихання, формування здатності використовувати знання, уміння, навички для вирішення різних задач професійної діяльності лікаря в галузі охорони здоров'я.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Фтизіатрія» є:

- інтерпретувати результати клінічних, лабораторних, рентгенологічних, функціональних, інструментальних методів обстеження пацієнтів з патологією органів дихання;
- діагностувати захворювання органів дихання і формулювати клінічний діагноз відповідно до класифікації;
- скласти схему обстеження хворого пульмонологічного профілю, аналізувати отримані дані;
- призначати лікування хворим пульмонологічного профілю;
- діагностувати невідкладні стани у хворих з патологією органів дихання та надавати їм екстрену допомогу.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті вищої освіти).

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей**:

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні задачі, у тому числі дослідницького та інноваційного характеру у сфері медицини. Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.

-загальні:

ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК2	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК3	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
ЗК4	Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.
ЗК5	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
ЗК6	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
ЗК7	Здатність працювати в команді.
ЗК8	Здатність до міжособистісної взаємодії.
ЗК9	Здатність спілкуватись іноземною мовою.
ЗК10	Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.
ЗК11	Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК12	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
ЗК13	Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.
ЗК14	Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК15	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

-фахові:

ФК1	Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.
ФК2	Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів.
ФК3	Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозів захворювання.
ФК4	Здатність до визначення необхідного режиму праці і відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань.
ФК5	Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань.
ФК6	Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики захворювань.
ФК7	Здатність до діагностування невідкладних станів.
ФК8	Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги.
ФК10	Здатність до виконання медичних маніпуляцій.
ФК13	Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів.
ФК14	Здатність до планування і проведення профілактичних та протиепідемічних заходів щодо захворювань.
ФК16	Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм.
ФК24	Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами.
ФК25	Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей».

Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Загальні компетентності					
1.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	Знати способи аналізу та синтезу.	Вміти міркувати, доводити, узагальнювати та формувати висновки.	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення цілей.	Нести відповідальність за поєднання аналізу та синтезу в ході дослідження предмету.
2.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	Знати сучасні методи і способи навчання.	Вміти оволодівати сучасними знаннями.	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення цілей.	Нести відповідальність за своєчасне набуття сучасних знань.
3.	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях	Знати методи реалізації знань у вирішенні практичних завдань.	Вміти використовувати фахові знання для вирішення практичних завдань.	Встановлювати зв'язки із суб'єктами практичної діяльності.	Нести відповідальність за обґрунтованість прийнятих рішень.
4.	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	Мати глибокі знання структури професійної діяльності.	Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань.	Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію у професійній діяльності.	Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.

5.	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.	Знати види та способи адаптації, принципи дії в новій ситуації.	Вміти застосувати засоби саморегуляції, вміти пристосовуватися до нових ситуацій (обставин) життя та діяльності.	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення результату.	Нести відповідальність за якість виконання професійних завдань в новій ситуації.
6.	Здатність приймати обґрунтовані рішення.	Знати чинники, що впливають на прийняття рішень.	Вміти приймати обґрунтовані рішення.	Використовувати стратегії спілкування з метою обговорення питання, обміну думками.	Нести відповідальність за обґрунтованість прийнятих рішень.
7.	Здатність працювати в команді.	Знати тактику та стратегії спілкування, закони та способи комунікативної поведінки.	Вміти обирати способи та стратегії спілкування для забезпечення ефективної командної роботи.	Використовувати стратегії спілкування та навички міжособистісної взаємодії.	Нести відповідальність за вибір способу комунікації.
8.	Здатність до міжособистісної взаємодії.	Знати закони та способи міжособистісної взаємодії.	Вміти обирати способи та стратегії спілкування для міжособистісної взаємодії	Використовувати навички міжособистісної взаємодії.	Нести відповідальність за вибір способу комунікації.
9.	Здатність спілкуватись іноземною мовою.	Мати базові знання іноземної мови.	Вміти спілкуватись іноземною мовою.	Використовувати іноземну мову у професійній діяльності.	Нести відповідальність, за розвиток професійних знань з використанням іноземної мови.
10	Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.	Мати глибокі знання в галузі інформаційних і комунікаційних технологій, які застосовуються в професійній діяльності.	Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній галузі.	Використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.	Нести відповідальність за розвиток професійних знань та умінь.
11	Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.	Знати методи та способи пошуку інформації з різних джерел.	Вміти проводити пошук та аналіз інформації з різних джерел.	Застосовувати комунікаційні технології при пошуку та аналізі інформації.	Нести відповідальність за вміння пошуку та опрацювання інформації з різних джерел.
12	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.	Знати обов'язки та шляхи виконання поставлених завдань.	Вміти визначити мету та завдання; бути наполегливим та сумлінним при виконанні обов'язків.	Встановлювати міжособистісні зв'язки для ефективного виконання завдань та обов'язків.	Відповісти за якісне виконання поставлених завдань.
13	Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.	Знати можливі проблеми гендерної рівності.	Вміти здійснювати в межах повноважень контроль за дотриманням гендерної рівності.	Враховувати інтереси усіх членів соціальної спільноти, толерантно ставитись до осіб, які мають гендерні відмінності.	Усвідомлювати і дотримуватись гендерної рівності.

14	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	Знати свої права і обов'язки як члена суспільства.	Вміти реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства.	Усвідомлювати цінності громадянського суспільства.	Нести персональну відповідальність за реалізацію своїх прав і обов'язків.
15	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	Знати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства, основні правила здорового способу життя.	Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.	Пропагувати моральні, культурні, наукові цінності, ведення здорового способу життя.	Вживати ефективних заходів щодо ведення здорового способу життя та збереження здоров'я (власного та оточення).

Фахові компетентності

1.	Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.	Знати стандартні методики та схеми опитування, фізикального обстеження пацієнта.	Вміти зібрати скарги пацієнта, анамнез хвороби та життя, провести фізикальне обстеження пацієнта.	Ефективно формувати комунікаційну стратегію при спілкуванні з пацієнтом та його родичами.	Нести відповідальність за якісний збір інформації про пацієнта на підставі опитування, огляду, пальпації, перкусії та аускультатії.
----	--	--	---	---	---

2.	Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів.	Знати необхідні лабораторні та інструментальні дослідження для діагностики захворювань органів дихання.	Вміти призначити лабораторне та інструментальне обстеження шляхом застосування стандартних методик та аналізувати результати лабораторних та інструментальних досліджень.	Фахово інформувати пацієнта про необхідність проведення певного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та про результати цих обстежень.	Нести відповідальність за правильне призначення лабораторних та інструментальних досліджень, своєчасне і вірне оцінювання їх результатів .
3.	Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання.	Знати алгоритми діагностики захворювань органів дихання, виділення провідних симптомів або синдромів.	На підставі проведеного обстеження вміти встановити діагноз захворювань органів дихання та сформулювати його згідно з діючими класифікаціями.	На підставі нормативних документів вести медичну документацію пацієнта (карту амбулаторного/стаціонарного хворого).	Дотримуючись етичних та юридичних норм, нести відповідальність за прийняття обґрунтованих рішень і дій щодо правильності встановлення попереднього та клінічного діагнозу.
4.	Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань.	Знати алгоритми та стандартні схеми визначення режиму праці та відпочинку при захворюваннях органів дихання.	Вміти визначити необхідний режим праці та відпочинку хворих пульмонологічного профілю.	Формувати та донести до пацієнта та/чи його родичів висновки щодо необхідного режиму праці та відпочинку.	Нести відповідальність за обґрунтованість призначення режиму праці та відпочинку.
5.	Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань.	Знати алгоритми та стандартні схеми підбору лікувального харчування при захворюваннях органів дихання.	Вміти підібрати правильне харчування для хворих пульмонологічного профілю.	Формувати та донести до пацієнта та/чи його родичів висновки щодо правильного харчування при захворюваннях органів дихання.	Нести відповідальність за підбір правильного харчування для хворих пульмонологічного профілю.
6.	Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики захворювань.	Мати спеціалізовані знання алгоритмів та стандартних схем лікування та профілактики захворювань органів дихання.	Вміти призначити лікування хворому пульмонологічного профілю, провести профілактику хвороби.	Інформувати пацієнта про необхідність лікування захворювань органів дихання та строгого дотримання всіх рекомендацій лікаря.	Нести відповідальність за своєчасне призначення адекватного лікування хворого пульмонологічного профілю, проведення профілактики хвороби.
7.	Здатність до діагностування невідкладних станів.	Знати клінічні ознаки та методи діагностики невідкладних станів у пульмонології.	Вміти вчасно визначити та адекватно оцінити невідкладний стан пацієнта.	Обґрунтовано інформувати пацієнта та/чи родичів про наявність невідкладного стану та необхідність надання екстренної медичної допомоги.	Нести відповідальність за своєчасність та правильність визначення невідкладного стану та ступеню його важкості.

8.	Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги.	Знати алгоритми надання екстреної медичної допомоги при невідкладних станах у пульмонології.	Вміти застосувати тактику надання екстреної медичної допомоги та надавати екстрену медичну допомогу при невідкладному стані. людини.	Обгрунтовано інформувати пацієнта чи родичів про необхідність надання невідкладної допомоги та отримати згоду на медичне втручання.	Нести відповідальність за правильність визначення тактики надання екстреної медичної допомоги, своєчасність та якість надання екстреної медичної допомоги.
10	Здатність до виконання медичних маніпуляцій.	Мати спеціалізовані знання алгоритмів виконання медичних маніпуляцій.	Вміти виконувати медичні маніпуляції.	Обгрунтовано формувати та донести до пацієнта та/чи його родичів висновки щодо необхідності проведення медичних маніпуляцій.	Нести відповідальність за якість виконання медичних маніпуляцій.
13	Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів.	Знати види профілактики захворювань органів дихання.	Вміти провести санітарно-гігієнічні та профілактичні заходи, скеровані на запобігання хворіб органів дихання.	Інформувати населення про необхідність проведення профілактики захворювань органів дихання.	Нести відповідальність за своєчасне та якісне проведення профілактики захворювань органів дихання.
16	Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм.	Знати систему офіційного документообігу в роботі лікаря, основні правила ведення медичної документації.	Вміти заповнювати медичні документи, зокрема з використанням сучасних комп'ютерно-інформаційних технологій.	Застосовувати навички міжособистісної взаємодії для якісного ведення медичної документації.	Нести відповідальність за якість та повноту ведення медичної документації.
24	Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами.	Знати етичні принципи при роботі з пацієнтами та лабораторними тваринами.	Вміти застосовувати етичні норми і принципи у професійній діяльності.	У професійній діяльності дотримуватись морально-етичних принципів і професійної субординації.	Нести персональну відповідальність за дотримання етичних норм і принципів у професійній діяльності.
25	Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів.	Знати організаційно-правові чинники професійної та академічної доброчесності.	Впроваджувати в практику стандарти та принципи професійної та академічної доброчесності.	Сприяти поширенню серед представників професійного та наукового середовища пріоритетів професійної та академічної доброчесності.	Нести персональну відповідальність за дотримання професійної та академічної доброчесності, достовірність отриманих наукових результатів.

Інтегративні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна «Актуальні питання пульмонології»:

- проводити професійну діяльність у соціальній взаємодії, яка базується на гуманістичних та етичних засадах;
- застосовувати знання з загальних та фахових дисциплін у професійній діяльності;
- дотримуватись норм санітарно-гігієнічного режиму та вимог техніки безпеки під час професійної діяльності;

- використовувати результати самостійного пошуку, аналізу та синтезу інформації з різних джерел для вирішення типових завдань професійної діяльності;
- аргументувати інформацію для прийняття рішень, нести відповідальність за них у стандартних та нестандартних професійних ситуаціях;
- дотримуватися принципів деонтології та етики у професійній діяльності;
- здійснювати професійне спілкування українською літературною мовою, використовувати навички усної комунікації іноземними мовами, аналізуючи тексти фахового спрямування та перекладати іншомовні інформаційні джерела;
- дотримуватися норм спілкування у професійній взаємодії з колегами, керівництвом, ефективно працювати в команді;
- аналізувати інформацію, отриману в результаті наукових досліджень, узагальнювати, систематизувати та використовувати її у професійній діяльності.

Програмні результати навчання для дисципліни «Актуальні питання пульмонології»:

- ПРН-1. Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.
- ПРН-2. Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук, на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров'я.
- ПРН-3. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем.
- ПРН-4. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання.
- ПРН-5. Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу, враховуючи вік пацієнта.
- ПРН-6. Встановлювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, під контролем лікаря- керівника в умовах закладу охорони здоров'я.
- ПРН-7. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні), пацієнтів із захворюваннями органів і систем організму для проведення диференційної діагностики захворювань.
- ПРН-8. Визначити головний клінічний синдром або чим обумовлена тяжкість стану потерпілого/постраждалого шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану людини за будь-яких обставин (в умовах закладу охорони здоров'я, за його

межами) у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації та бойових дій, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу.

- ПРН-9. Визначати характер та принципи лікування хворих на пульмонологічного профілю (консервативне, оперативне), враховуючи вік пацієнта, в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, у разі необхідності розширення стандартної схеми вміти обґрунтувати персоніфіковані рекомендації під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи.
- ПРН-10. Визначати необхідний режим праці, відпочинку та харчування на підставі заключного клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
- ПРН-14. Визначати тактику та надавати екстрену медичної допомогу при невідкладних станах в умовах обмеженого часу згідно з існуючими клінічними протоколами та стандартами лікування.
- ПРН-17. Виконувати медичні маніпуляції в умовах лікувального закладу, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта шляхом прийняття обґрунтованого рішення, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.
- ПРН-19. Планувати та втілювати систему протиепідемічних та профілактичних заходів, щодо виникнення та розповсюдження захворювань серед населення.
- ПРН-20. Аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової й індивідуальної, загальної та локальної профілактики інфекційних захворювань.
- ПРН-21. Відшукувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію.
- ПРН-24. Організувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.
- ПРН-25. Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців.
- ПРН-27. Вільно спілкуватися державною та англійською мовою, як усно так і письмово для обговорення професійної діяльності, досліджень та проектів.
- ПРН-29. Планувати, організувати та проводити заходи зі специфічної профілактики інфекційних захворювань, в тому числі згідно з Національним календарем профілактичних щеплень, як обов'язкових так і рекомендованих. Управляти залишками вакцин, організувати додаткові вакцинальні кампанії, у т.ч. заходи з імунопрофілактики.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 2 кредити ЄКТС / 60 годин.

Змістовий розділ 1. Діагностика, диференціальна діагностика, лікування захворювань органів дихання.

Конкретні цілі:

- визначати етіологічні та патогенетичні фактори захворювань органів дихання;
- визначати провідні симптоми і синдроми в пульмонології;
- інтерпретувати результати лабораторних та інструментальних обстежень при захворюваннях органів дихання;
- проводити диференціальну діагностику захворювань органів дихання;
- обґрунтовувати і формулювати згідно з сучасними класифікаціями клінічний діагноз хворіб органів дихання;
- визначати тактику ведення хворого із захворюваннями органів дихання;
- призначати медикаментозне і немедикаментозне лікування захворювань органів дихання;
- проводити профілактику захворювань органів дихання;
- діагностувати та надавати медичну допомогу при невідкладних станах у пульмонології.

Тема 1. Методи діагностики захворювань органів дихання.

Технології діагностики захворювань органів дихання: клінічні, лабораторні, бактеріологічні, імунологічні, гістологічні, променеві, функціональні, ендоскопічні та ін.

Тема 2. Коронавірусна хвороба (COVID-19), клініка, діагностика, лікування, профілактика.

Етіологія, патогенез захворювання. Клінічні ознаки коронавірусної хвороби в залежності від перебігу захворювання. Стандарти діагностики коронавірусної хвороби. Групи ризику розвитку ускладнень. Лікування хворих з COVID-19 на амбулаторному та стаціонарному етапах. Організація протиепідемічних заходів в осередку інфікування SARS-CoV-2.

Тема 3. Негоспітальна пневмонія, клініка, діагностика, лікування.

Визначення, етіологія та патогенез негоспітальної пневмонії. Класифікація, критерії діагнозу. Групи хворих на негоспітальну пневмонію. Антибактеріальна терапія хворих на негоспітальну пневмонію. Профілактика негоспітальної пневмонії.

Тема 4. Нозокоміальна пневмонія, клініка, діагностика, лікування.

Визначення, класифікація, фактори ризику розвитку нозокоміальної пневмонії. Діагностика, антибактеріальна терапія, профілактика нозокоміальної пневмонії.

Тема 5. Бронхіальна астма, клініка, діагностика.

Визначення, патогенетичні механізми бронхіальної астми. Діагностика (в т.ч. спірометрія, пікфлоуметрія) бронхіальної астми. Оцінка контролю та тяжкості бронхіальної астми.

Тема 6. Бронхіальна астма, лікування стабільного перебігу та загострень.

Основні принципи ведення бронхіальної астми. Категорії лікарських засобів для лікування бронхіальної астми. Сходінковий підхід до

коригування терапії. Визначення загострення бронхіальної астми. Оцінка ступеня тяжкості загострень. Лікування загострень бронхіальної астми.

Тема 7. Хронічне обструктивне захворювання легень, клініка, діагностика.

Визначення, фактори ризику та патогенез хронічного обструктивного захворювання легень. Діагностика (клінічні, спірометричні ознаки). Комплексна оцінка хронічного обструктивного захворювання легень (групи А, В, С, D).

Тема 8. Хронічне обструктивне захворювання легень, лікування стабільного перебігу та загострень.

Фармакотерапія хронічного обструктивного захворювання легень. Нефармакологічне лікування хронічного обструктивного захворювання легень. Ведення стабільного перебігу та загострень хронічного обструктивного захворювання легень.

Тема 9. Ідіопатичний легеневий фіброз, клініка, діагностика, лікування.

Визначення, патогенез ідіопатичного легеневого фіброзу. Клінічні ознаки, алгоритм діагностики. Комп'ютерна томографія в діагностиці захворювання. Показання для біопсії легень. Сучасна медикаментозна терапія ідіопатичного легеневого фіброзу.

Тема 10. Саркоїдоз, клініка, діагностика, лікування.

Клінічна семіотика саркоїдозу органів дихання. Класифікація саркоїдозу органів дихання. Рентгенологічна семіотика саркоїдозу. Гістологічна верифікація діагнозу. Діагностика позалегеневого саркоїдозу. Лікування саркоїдозу. Показання для терапії кортикостероїдами.

Тема 11. Тромбоемболія легеневої артерії (ТЕЛА), клініка, діагностика, лікування.

Визначення, етіологія, патогенез ТЕЛА. Фактори ризику розвитку тромбозів. Основні клінічні синдроми. Діагностика ТЕЛА (лабораторна, інструментальна). Лікування ТЕЛА (тромболітична, антикоагулянтна терапія). Профілактика ТЕЛА.

Тема 12. Бронхоектатична хвороба, клініка, діагностика, лікування.

Визначення, етіологічні фактори, класифікація бронхоектазів. Клінічні прояви, методи діагностики бронхоектатичної хвороби. Лікування бронхоектатичної хвороби (консервативне та хірургічне).

Тема 13. Хронічне легеневе серце, клініка, діагностика, лікування.

Патогенез, класифікація хронічного легеневого серця. Клінічні картина, методи діагностики (ЕКГ-, ЕхоКГ-ознаки) хронічного легеневого серця. Лікування.

Тема 14. Рентгенсеміотика захворювань органів дихання.

Схема аналізу рентгенівських даних органів грудної клітки. Рентгенологічні симптоми і синдроми: вогнищева, часткова і сегментарна,

куляста тіні, дисемінація, порожнина, патологічні зміни коренів легень та розширення середостіння, патологія легеневого малюнку, наявність рідини в плевральній порожнині.

Тема 15. Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому розширення тіні коренів легень та середостіння.

Рентгенологічний синдром розширення тіні коренів легень та середостіння. Диференціальна діагностика туберкульозу внутрішньогрудних лімфатичних вузлів, лімфогранульоматозу, неходжкінської лімфоми, лімфолейкозу, саркоїдозу, неспецифічних аденопатій, центрального раку, аневризми аорти, пухлин стравоходу, щитовидної залози, середостіння, гіперплазії тимусу.

Тема 16. Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому дисемінації в легенях.

Рентгенологічний синдром дисемінації в легенях. Диференціальна діагностика дисемінованого туберкульозу, двобічної вогнищевої пневмонії, карциноматозу, пневмоконіозу, саркоїдозу, застійних явищ в легенях, системних уражень сполучної тканини, інтерстиціальних захворювань легень.

Тема 17. Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому часткового чи сегментарного затемнення (легеневого інфільтрату).

Рентгенологічний синдром часткового чи сегментарного затемнення (легеневого інфільтрату). Диференціальна діагностика інфільтративного туберкульозу легень, пневмонії, легеневого еозинофільного інфільтрату, інфаркту легені, раку легень.

Тема 18. Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому кулястої тіні в легенях.

Рентгенологічний синдром кулястої тіні в легенях. Диференціальна діагностика туберкульозом легень, периферичного раку, метастазів пухлин, доброякісних пухлин, виповнених кіст.

Тема 19. Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому порожнини в легенях.

Рентгенологічний синдром порожнини в легенях. Диференціальна діагностика туберкульозної каверни, абсцесу легень, аспергільоми, кістозної гіпоплазії, порожнинної форми раку, бронхоектатичної хвороби.

Тема 20. Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому наявності рідини в плевральній порожнині.

Рентгенологічний синдром наявності рідини в плевральній порожнині. Диференціальна діагностика туберкульозного, неспецифічного, ракового плевритів, гідротораксу при серцевій декомпенсації, нирковій недостатності, мезотеліоми плеври.

Тема 21. Невідкладні стани у пульмонології.

Патогенез, клініка, діагностика і принципи лікування кровохаркання, легеневої кровотечі, спонтанного пневмотораксу, гострого респіраторного

дистрес синдрому. Надання екстреної допомоги при легеневій кровотечі, спонтанному пневмотораксі.

3. Структура навчальної дисципліни

ТЕМА	Лекції	Практичні Заняття	СРС
Змістовий розділ 1. Діагностика, диференціальна діагностика, лікування захворювань органів дихання.			
Тема 1. Методи діагностики захворювань органів дихання.	-	2	-
Тема 2. Коронавірусна хвороба (COVID-19), клініка, діагностика, лікування, профілактика.	-	2	-
Тема 3. Негоспітальна пневмонія, клініка, діагностика, лікування.	-	2	-
Тема 4. Нозокоміальна пневмонія, клініка, діагностика, лікування.	-	2	-
Тема 5. Бронхіальна астма, клініка, діагностика.	-	2	-
Тема 6. Бронхіальна астма, лікування стабільного перебігу та загострень.	-	2	-
Тема 7. Хронічне обструктивне захворювання легень, клініка, діагностика.	-	2	-
Тема 8. Хронічне обструктивне захворювання легень, лікування стабільного перебігу та загострень.	-	2	-
Тема 9. Ідіопатичний легеневий фіброз, клініка, діагностика, лікування.	-	2	-
Тема 10. Саркоїдоз, клініка, діагностика, лікування.	-	2	-
Тема 11. Тромбоемболія легеневої артерії (ТЕЛА), клініка, діагностика, лікування.	-	2	-
Тема 12. Бронхоектатична хвороба, клініка, діагностика, лікування.	-	2	-
Тема 13. Хронічне легенеve серце, клініка, діагностика, лікування.	-	2	-
Тема 14. Рентгенсеміотика захворювань органів дихання.	-	-	5
Тема 15. Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому розширення тіні коренів легень та середостіння.	-	-	4
Тема 16. Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому дисемінації в легенях.	-	-	4
Тема 17. Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому часткового чи сегментарного затемнення (легеневого інфільтрату).	-	-	4
Тема 18. Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому кулястої тіні в легенях.	-	-	4
Тема 19. Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому порожнини в легенях.	-	-	4
Тема 20. Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому наявності рідини в плевральній порожнині.	-	-	4
Тема 21. Невідкладні стани у пульмонології.	-	-	5
Усього годин – 60/2 кредити ECTS	-	26	34
Підсумковий контроль	Залік		

4. Відповідно до наказу 881-з від 15.03.2022 р. навчальним планом лекції не передбачено.

5. Тематичний план практичних занять

№ з/п	ТЕМА	К-ть годин
1.	Методи діагностики захворювань органів дихання.	2
2.	Коронавірусна хвороба (COVID-19), клініка, діагностика, лікування, профілактика.	2
3.	Негоспітальна пневмонія, клініка, діагностика, лікування.	2
4.	Нозокоміальна пневмонія, клініка, діагностика, лікування.	2

5.	Бронхіальна астма, клініка, діагностика.	2
6.	Бронхіальна астма, лікування стабільного перебігу та загострень.	2
7.	Хронічне обструктивне захворювання легень, клініка, діагностика.	2
8.	Хронічне обструктивне захворювання легень, лікування стабільного перебігу та загострень.	2
9.	Ідіопатичний легеневий фіброз, клініка, діагностика, лікування.	2
10.	Саркоїдоз, клініка, діагностика, лікування.	2
11.	Тромбоемболія легеневої артерії (ТЕЛА), клініка, діагностика, лікування.	2
12.	Бронхоектатична хвороба, клініка, діагностика, лікування.	2
13.	Хронічне легеневе серце, клініка, діагностика, лікування.	2
	Всього:	26 год

5. Тематичний план самостійної роботи студентів

№ п/п	Тема самостійної роботи	Кількість годин	Вид контролю
1.	Рентгенеміотика захворювань органів дихання.	5	Поточний контроль на практичних заняттях
2.	Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому розширення тіні коренів легень та середостіння.	4	
3.	Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому дисемінації в легенях.	4	
4.	Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому часткового чи сегментарного затемнення (легеневого інфільтрату).	4	
5.	Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому кулястої тіні в легенях.	4	
6.	Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому порожнини в легенях.	4	
7.	Диференціальна діагностика рентгенологічного синдрому наявності рідини в плевральній порожнині.	4	
8.	Невідкладні стани у пульмонології.	5	
	Всього:	34	

6. Методи навчання

Словесні – пояснення, інструктаж, навчальна дискусія.

Наочні – ілюстрування (таблиці, рентгенограми, результати аналізів та інших методів обстеження);

- демонстрація (діагностичних та лікувальних маніпуляцій).

Практичні – формування вмінь і навичок клінічного обстеження хворих, виконання передбачених програмою медичних маніпуляцій, надання невідкладної допомоги.

Інтерактивні – які передбачають роботу в малих групах для виконання певного пакету завдань; моделювання клінічних ситуацій.

7. Організаційна структура навчання:

Підготовчий етап (10-20% робочого часу): організація заняття, постановка навчальної мети, контроль вихідного рівня знань.

Основний етап (60-90% робочого часу): формування професійних вмінь і навичок. Студенти самостійно і під контролем викладача здійснюють курацію хворих: збирають анамнез, оволодівають навичками об'єктивного

огляду, інтерпретують рентгенологічні та лабораторні дані, обґрунтовують клінічний діагноз, проводять диференціальну діагностику, призначають лікування.

Заключний етап (10-20% робочого часу): контроль і корекція рівня професійних вмінь і навичок, підведення підсумків, домашнє завдання.

8. Методи контролю

Контроль здійснюється комплексним оцінюванням теоретичної і практичної підготовки студента на підставі усного опитування, тестового контролю, вирішення клінічних ситуаційних завдань, демонстрації практичних вмінь та навичок.

- Види контролю - поточний і підсумковий
- Форма підсумкового контролю відповідно до навчального плану - залік
- Критерії оцінювання

<u>Оцінювання усної відповіді студента</u>			
«Відмінно»	«Добре»	«Задовільно»	«Незадовільно»
Студент глибоко і твердо засвоїв матеріал; послідовно, грамотно і логічно його викладає, тісно пов'язує теорію з практикою, вільно справляється з питаннями.	Студент твердо знає матеріал, грамотно і по суті відповідає, не допускає суттєвих помилок у відповіді на запитання.	Студент має знання основного матеріалу, але не засвоїв його деталей, допускає помилки, порушує послідовність у викладенні матеріалу.	Студент не знає частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки, невпевнений у відповіді.
<u>Оцінювання вирішення тестових завдань</u>			
«Відмінно»	«Добре»	«Задовільно»	«Незадовільно»
100-91%	90-76%	75-51%	50 і менше%
<u>Оцінювання вирішення клінічної ситуаційної задачі</u>			
«Відмінно»	«Добре»	«Задовільно»	«Незадовільно»
Точно сформульований та повністю обґрунтований клінічний діагноз у пацієнта і складений план лікування.	Точно сформульований та частково обґрунтований клінічний діагноз у пацієнта, допущені неточності при складанні плану лікування.	Виникли труднощі при обґрунтування клінічного діагнозу, складанні плану лікування пацієнта.	Не дано відповіді на завдання задачі.
<u>Оцінювання демонстрації практичної навички</u>			
«Відмінно»	«Добре»	«Задовільно»	«Незадовільно»
Студент оволодів практичними навичками, що передбачені програмою.	Студент виконує практичні навички, але припускає не принципові помилки.	Студент в процесі виконання практичних навичок допустив серйозні помилки.	Студент не виробив практичних навичок; не сформував вмінь передбачених програмою.

9. Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять і має на меті перевірку засвоєння студентами навчального матеріалу

Оцінювання поточної навчальної діяльності. Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність студенту виставляються оцінки за 4-ри бальною (національною). При цьому враховуються усі види робіт, передбачені програмою дисципліни. Студент має отримати оцінку з кожної теми для подальшої конвертації оцінок у бали за багатобальною (200-бальною) шкалою.

10. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

Залік - це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу виключно на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних заняттях. Семестровий залік з дисциплін проводиться після закінчення її вивчення, до початку екзаменаційної сесії.

11. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти:

Для дисциплін формою підсумкового контролю яких є залік:

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни становить 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність для зарахування дисципліни становить 120 балів.

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих студентом оцінок за 4-ри бальною (національною) шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою таким чином:

$$x = \frac{CA \times 200}{5}$$

Самостійна робота студентів оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу контролюється при підсумковому контролі.

Бали з дисципліни незалежно конвертуються як в шкалу ECTS, так і в 4-бальну (національну) шкалу. Бали шкали ECTS у 4-бальну шкалу не конвертуються і навпаки.

Бали студентів, які навчаються за однією спеціальністю, з урахуванням кількості балів, набраних з дисципліни ранжуються за шкалою ECTS таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10 % студентів
B	Наступні 25 % студентів
C	Наступні 30 % студентів
D	Наступні 25 % студентів
E	Останні 10 % студентів

Ранжування з присвоєнням оцінок „А”, „В”, „С”, „D”, „Е” проводиться для студентів даного курсу, які навчаються за однією спеціальністю і успішно завершили вивчення дисципліни. Студенти, які одержали оцінки FX, F («2») не вносяться до списку студентів, що ранжуються. Студенти з оцінкою FX після перескладання автоматично отримують бал „Е”.

Бали з дисципліни для студентів, які успішно виконали програму, конвертуються у традиційну 4-ри бальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено нижче у таблиці:

Бали з дисципліни	Оцінка за 4-ри бальною шкалою
Від 170 до 200 балів	5
Від 140 до 169 балів	4
Від 139 балів до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	3
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	2

Оцінка ECTS у традиційну шкалу не конвертується, оскільки шкала ECTS та чотирибальна шкала незалежні.

Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності студентів перевіряється статистичними методами (коефіцієнт кореляції між оцінкою ECTS та оцінкою за національною шкалою).

12. Методичне забезпечення: методичні розробки практичних занять, завдання для самостійної роботи, питання, задачі для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь студентів.

13. Рекомендована література

Базова література:

1. Наказ МОЗ України № 358 від 22.02.2022р. Протокол “Надання медичної допомоги для лікування коронавірусної хвороби (COVID-19)”.
2. Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007р. “Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю “Пульмонологія” – Київ: ТОВ «Велес», 2007. – 148с.
3. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах “Негоспітальна пневмонія у дорослих осіб: етіологія. Патогенез, класифікація, діагностика, антимікробна терапія та профілактика” – Київ, Національна академія медичних наук України, 2020. – 100с.
4. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах “Бронхіальна астма” – Київ, Національна академія медичних наук України, 2020. – 128с.
5. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах “Хронічне обструктивне захворювання легень” – Київ, Національна академія медичних наук України, 2020. – 70с.
6. Захворювання органів дихання в сімейній медицині: навчальний посібник / Л.С. Бабінець, І.О. Боровик, Л.В. Андріюк, Видавництво Медицина.- 2019.- 312 с.
7. Пульмонологія та фтизіатрія: підручник у 2-х томах / За ред. Ю.І.Фещенка, В.П.Мельника, І.Г.Ільницького. – Київ, Львів: Атлас, 2009. – 1336 с.

Допоміжна література:

1. Хвороби респіраторної системи. Довідниковий посібник / Ю.І.Фещенко, В. М. Мельник, І.Г. Ільницький. – Київ – Львів: Атлас, 2008. – 497с.

2. Савула М. М., Ладний О. Я., Кравченко Н. С., Сливка Ю. І. Диференціальна діагностика захворювань легень і плеври. Тернопіль: “Укрмедкнига”, 2000. – 223с.

Інформаційні ресурси:

1. Сайт Національного інституту фтизіатрії і пульмонології імені Ф. Г. Яновського:
<http://www.ifp.kiev.ua/doc>
2. Український пульмонологічний журнал. Науково-практичний журнал:
<http://www.ifp.kiev.ua>
3. Global Initiative for Asthma – GINA:
<http://ginasthma.org>
4. Global Initiative for Chronic Obstruktive Lung Disease – GOLD:
<http://goldcopd.org>